

La fita

30/xii/1982

L'últim mot estudiat al tercer volum, recentment aparegut, del Diccionari etimològic de Joan Coromines és el substantiu *fita*, a la família del qual dedica més de set pàgines de densa informació. Aquest mot, que prové del verb llatí que volia dir «clavar», significa «pedra clavada o fixada a terra que assenyalava el límit d'una propietat, d'una distància, etc.», i no és sinó la forma substantiva de l'adjectiu *fit*, avui arcaic i significant «clavat» però que encara es manté, dit únicament dels ulls o la mirada, en expressions com *amb els fits* o en la locució *mirat de fit a fit*. Coromines indica que l'ús de *fita* com a equivalent de *molló* no fou iniciat per substantivació directa del participi sol (*fit* és un antic participi), sinó que, en realitat, primer que tot s'havia dit «petra ficta» forma que es conserva sencera en els freqüents topònims *Pedrafita* i *Perafita*. El procés de substantivació, doncs, hauria estat idèntic al de noms com *imperdible*, *dirigible* o *específic*, procedents de les expressions *agulla imperdible*, *globus dirigible* i *remei específic*, per omissió del substantiu. Això no priva, però, en l'adjectiu *fit*, significant «clavat» o «fixat», sigui un mot arcaic, totalment desuet, amb què no sembla que es pugui justificar que encara algú, en lloc del mot simple *fita*, recorri a la denominació composta *pedrafita*, no com a reminiscència d'un ús ancestral sinó més aviat, cal creure, a causa d'un desconeixement de l'estat actual de la llengua, en què l'ús de *fita* com a forma plena-ment substantivada és normal arreu.

Actualment, especialment en la llengua culta, el substantiu *fita*, usat generalment en plural, ha ampliat notablement l'extensió del seu significat i s'usa com a equivalent de *límits*, fins i tot en sentit figurat: *les fites de la seva ambició*. Segons Coromines, en terres valencianes *fita* no es limita ja al significat de molló o pedra individual de límits sinó també, i encara més, a un ús col·lectiu i des d'ací al valor abstracte de «límit». I assenyalava també que, fora del domini valencià, no és rar que, usant-se en plural, faci el paper de l'ús col·lectiu de la *fita* valenciana. I addueix, com a exemples, dues citacions de Verdaguer. No seria difícil de trobar-ne més en d'altres autors moderns. Ni el Diccionari Fabra ni la Gran Enciclopèdia no admeten aquest ús. Però, especialment considerant tot el que hem transcrit, no sembla pas que es pugui dubtar de la seva bondat.

Albert Jané